

правопорушенням, що вчиняється іншою особою; 3) кримінальне правопорушення, якого стосується причетність, вже вчинене іншою особою.

Отже, якщо переглянути вищенаведені ознаки причетності до кримінального правопорушення, можна сказати, що причетність до кримінального правопорушення – це умисна дія або бездіяльність, яка посягає на суспільну безпеку та передбачена кримінальним законом, і пов'язана із завершеним кримінальним правопорушенням або діями, які утворюють незакінчене кримінальне правопорушення, не сприяють його підготовці й учиненню, а отже, не знаходяться в причинному зв'язку зі злочинним результатом. Причетність до кримінального правопорушення має спеціальні властивості та грає роль своєрідного каталізатора злочинності. Саме тому вдосконалення кримінально-правової регламентації причетності до кримінального правопорушення є досить актуальним на даний час.

Література

1. Беніцький А.С. Правова природа причетності до злочину. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Одеса, 24 лист. 2017 р.). Одеса: ОДУВС, 2017. С. 21-23.

2. Наумов А.В. Российское уголовное право. Курс лекций. В двух томах. Т. 1. Общая часть. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Юрид. лит., 2004. 496 с.

3. Мельник М.І., Клименко В.А. Кримінальне право України. Загальна частина. Київ, 2008. 376 с.

4. Смушак О., Дердюк Б. До питання про зміст поняття «причетність до кримінального правопорушення». *Підприємництво. Господарство. Право*. 2021. № 3. С. 240-243.

УДК 343.337(043.2)

Лисько Т.Д., к.ю.н.,
Захарчук Н.П., Кулик А.І., здобувачі вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ ТА ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ (СТ. 438 КК УКРАЇНИ): ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Сучасне право, як національне, так і міжнародне, стоїть на позиціях визнання людини, її прав і свобод найвищою соціальною цінністю, на забезпечення якої має бути спрямована діяльність як органів влади конкретних держав, так і всієї міжнародної спільноти в цілому. При цьому принциповим є те, що основні права людини, визнані міжнародним

правом, продовжують існувати й захищатись як у мирний, так і у воєнний час [1, с. 300].

Сьогодні постійно вносить корективи в наше життя і вони, на жаль, не завжди позитивні. 24 лютого 2022 року Російська Федерація вторглася на територію України та розпочала воєнні дії щодо її окупації. Ніхто не міг очікувати, що в 21 сторіччі є місце для таких жахливих злочинів проти людяності, які були відомі за часів II Світової війни, але Україна з ними зіткнулася.

Згідно інформації управління Верховного комісара ООН із прав людини, втрати серед цивільних осіб з 24 лютого 2022 року до 24:00 12 березня 2022 року склали 1663 цивільних, зокрема 596 загиблих [2]. 1 квітня, коли українські військові звільнили від російських загарбників м. Бучу, українців, які мали б відчувати радість перемоги, переповнили жах та ненависть, адже в той же час стало відомо, що в одній лише Бучі росіяни розстріляли щонайменше 280 мирних мешканців. Їх вбивали просто на вулиці, декому зв'язували руки і стріляли в потилицю, частина вбитих – неповнолітні. Обабіч траси за 20 км від Києва виявили тіла кількох роздягнених згвалтованих жінок, загорнутих у ковдру. Росіяни намагалися їх спалити. Житомирська траса біля села Дмитрівка під Києвом теж всяяна трупами цивільних. В Ірпені росіяни розстрілювали жінок, а потім їздили по них танками. За оцінками мера Ірпіня Олександра Маркушина, за час окупації від рук росіян загинули кілька сотень мирних мешканців [3]. За даними KSE, отриманими від волонтерів, станом на 10 березня 2022 р. пошкоджено або повністю зруйновано щонайменше 200 освітніх закладів, 30 закладів охорони здоров'я, 8 церков, 1600 житлових будинків, 19 адміністративних будівель, 23 заводи та їх склади, 12 аеропортів, 5 ТЕС та ГЕС. Крім того, зруйновано або виведено з ладу понад 15 тис км автомобільних доріг, 5 тис км залізничних шляхів, 350 мостів [4].

Ці насильницькі дії відбуваються на нашій території, з нашими громадянами, тому важливою є тема відповідальності російських військовослужбовців за національним законодавством України. Кримінальним кодексом України (далі – КК України), а саме ст. 438, передбачена відповідальність за порушення законів та звичаїв війни. Диспозиція даної статті є бланкетною, тобто відсилає нас до інших нормативних актів, а саме до ратифікованих Україною Гаазьких та Женевських конвенцій. Відповідні міжнародні акти містять норми, які забороняють: убивати чи ранили ворога, який здався; застосовувати щодо цивільного населення та військовополонених тортури, мордування, образливе, принижуюче та жорстоке поводження, взяття заручників, інші акти насильства, що мають на меті тероризувати цивільне населення; піддавати військовополонених науковим чи медичним дослідженням, які не виправдовуються їх лікуванням та інтересами тощо. Усі подібні дії,

вчинені щодо військовополонених або цивільного населення, мають визнаватися жорстоким поведженням.

Об'єктом злочину є встановлений відповідними міжнародними актами порядок ведення війни. З об'єктивної сторони злочин характеризується переважно діями; в окремих випадках закони і звичаї війни можуть порушуватися шляхом бездіяльності. Формами цього злочину є: 1) жорстоке поведження з військовополоненими або цивільним населенням; 2) вигнання цивільного населення для примусових робіт; 3) розграбування національних цінностей на окупованій території; 4) застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом; 5) інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; 6) віддання наказу про вчинення таких дій [5].

Отже, розуміння поняття законів та звичаїв війни має не лише теоретичне, а й практичне значення. На практиці можуть виникнути певні труднощі при кваліфікації діянь, передбачених ст. 438 КК України. Адже, зокрема, норма ст. 438 КК є бланкетною, а тому при встановленні закріпленого в ній суспільно небезпечного діяння потрібно звертатись до законів та звичаїв війни, передбачених міжнародними договорами, угодами, конвенціями, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Водночас законодавець чітко вказує на нормативний характер законів та звичаїв війни. У зв'язку з цим може виникнути проблема при кваліфікації порушення неписаних звичаїв війни, що потребує проведення подальших досліджень.

Література

1. Мухамеджанова А.Р. Насильство над населенням у районі воєнних дій (ст. 433 КК України): деякі проблеми національно-правової імплементації норм міжнародно гуманітарного права. *Наукове забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики*. 2016. С. 300-303.

2. Війна в Україні забрала життя щонайменше 596 цивільних, ще 1067 поранені. 2022. ООН. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/812836.html#>

3. Геноцид у Бучі. 2022. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974/

4. Шкода на 1, 5 трильйона: в Україні запустили сайт для збору даних про збитки від росіян. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/03/10/683713/>

5. Коментар до статті 438. Порушення законів та звичаїв війни. URL: <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/435.php>